

Fender Jazzmaster

Dè IndoRock Gitaar

door Roelf Backus

De gitaar die het meest bepalend is geweest voor de sound van de **IndoRock** groepen is ongetwijfeld de **Fender Jazzmaster**. Er is al veel geschreven over deze gitaar, maar er zijn toch enige punten betreffende deze gitaar welke specifiek zijn voor de IndoRock.

1965 Sunburst Jazzmaster (L-serie).

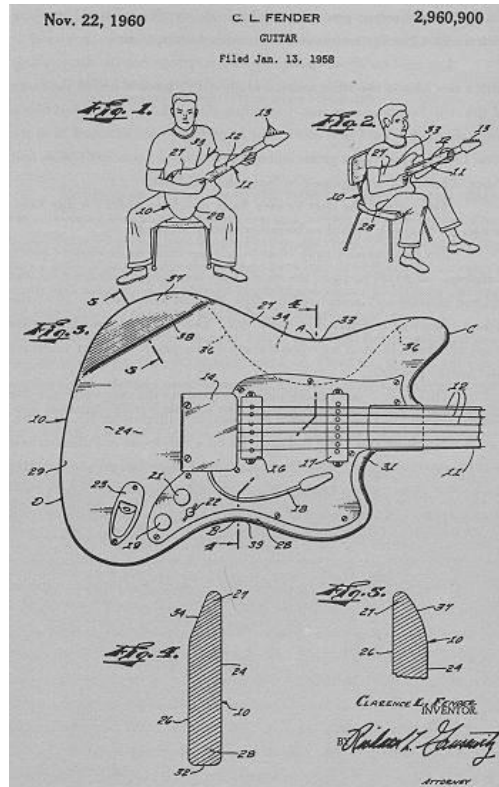
1965, nr. L54221

Na de introductie van de **Telecaster** in 1950 en de **Stratocaster** in 1954 wilde **Leo Fender** (1909-1991) in 1957 een nieuw top-of-the-line model gitaar. Het werd de **Jazzmaster**, een nog verder gerijpt en doordacht concept. Hoewel het misschien vreemd lijkt, is het geluid van de **Jazzmaster** niet heel veel verschillend van dat van de **Stratocaster**. Ik kreeg ook eenmaal het verwijt, dat mijn Jazzmaster als een Stratocaster klonk! Men kan ook vrij makkelijk het specifieke Jazzmaster geluid uit een Strat halen.

Jazzmaster geluid met een Stratocaster

- schroef de slagplaat van een Stratocaster los
- soldeer de (achterste) toonregelaar van het middelste element los en verwijder de draden.
- verbind nu het voorste element met een extra draad rechtstreeks aan het middelste lipje van die potmeter
- verbind één zij-lipje met de uitgangsplug

Nu kan men zonder dat er geboord of gebeiteld is en zonder uitwendige veranderingen het voorste element door middel van die draaiknop apart aan- en uitzetten. Zet men de elementenschakelaar vervolgens op het achterste element en draait men het voorste element erbij aan, dan herkent men ogenblikkelijk de bekende, neuzige Jazzmaster sound! ([bekijk een tekening](#)) ([geluidsfragment: Jazzmaster Sound 'The Jokers'](#))

Kopie van de oorspronkelijke patentaanvraag (januari 1958) betreffende de vorm van de Jazzmaster: een echt revolutionair ontwerp met een hoge mate van comfort.

De unieke en revolutionaire vorm van de **Jazzmaster** is voornamelijk bedacht door **Leo Fender** zelf, met assistentie van **Freddie Tavares** en op de vorm alleen al werd in januari 1958 patent aangevraagd. Het idee van de opvallende wilde kleuren kwam van **George Fullerton** en het aparte rhythm circuit werd bedacht door **Forrest White**. Door de vreemde asymmetrische vorm hangt de Jazzmaster perfect in balans. Deze balans wordt al verstoord door andere of zwaardere stemmechanieken en ondervond ook iemand, die een stuk van de onderzijde afzaagde om 'eens wat anders te proberen'! De vorm is tevens optimaal voor zittend spelen en voor de zogenaamde klassieke speelhouding (zie figuur). Probeer dát maar eens met een **Gibson Les Paul**! Alles bij elkaar is de Jazzmaster nog ergonomischer dan de toch al bijna perfecte Stratocaster. Ook de uithollingen en afvlakkingen voor respectievelijk de borstkas en onderarm van de speler zijn iets beter gepositioneerd.

Jazzmaster van de auteur (1965, nr. L54221): rode beits met transparante lak, drie elementen, fase- en serieschakelaar, Schaller mechanieken en de vier overgebleven gaten uit het tien-snarige tijdperk.

FENDER PRESENTS THE NEW
JAZZMASTER
AMERICA'S FINEST ELECTRIC GUITAR

FIRST AGAIN IN THE FIELD OF AMPLIFIED MUSIC...
THE FENDER JAZZMASTER, UNEQUALED IN
PERFORMANCE AND DESIGN FEATURES.

- New pickups and tone circuit especially designed for modern guitar work and all other tonal requirements.
- The revolutionary off-set waist body design offers the ultimate in playing comfort... playing is effortless.
- Separate pickup tone and volume controls can be preset... making fast pickup changes possible without need for further tone or volume adjustments.
- Enjoy the smoothest tremolo action with the new Fender "floating tremolo"... (tremolo can be locked and arm removed or inserted again at any time.)
- Adjustable floating bridge and six individual two-way bridges afford precision string intonation adjustments and custom playing action.
- PLUS these well-known Fender features... truss-rod reinforced fast action neck with rosewood fretboard... case-hardened, chromed parts for lasting beauty, and unequalled workmanship and finish.

See the new, revolutionary Fender Jazzmaster at your dealer soon... play it... and be the first to experience the playing ease and tone of America's Finest Electric Guitar.

Fender
SALES, INC.
1536 E. CHESTNUT, SANTA ANA, CALIFORNIA

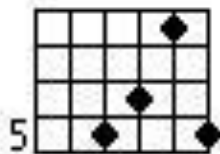
ASK YOUR FENDER DEALER FOR COMPLETE INFORMATION ON THE REMARKABLE IN FENDER ELECTRIC VIOLIN AND THE FENDER TONE AND VOLUME FOOT PEDAL CONTROL.

*Eén van de eerste folders van de Jazzmaster (1957): een geanodiseerde aluminium slagplaat met zwarte elementen.
De volume- en toonregelaars zijn eveneens afwijkend van vorm.
De gitaar is gespoten in twee-kleuren sunburst.*

De **Indo-Rock** kenmerkt zich door een strakke staccato begeleiding dicht bij de brug op vooral de laagste twee of drie snaren.
(geluidsfragment: [Indo-Rock 'The Javalins'](#))

Het stuwende geluid werd nog versterkt, door de toentertijd erg dikke en strakke snaren extra laag -en dus slapper- te stemmen.
(geluidsfragment: [lage stemming 'René and his Alligators'](#))

Bij een **Stratocaster** worden de snaren van achteren dóór de body ingevoerd en ze lopen met een vrij scherpe knik over de brug naar de hals. Door dat gebeuk op die lage snaren sprongen ze dan ook regelmatig en ze waren in de jaren '60 niet bepaald goedkoop. Bij de **Jazzmaster** lopen de snaren vrijwel recht in een flauwe bocht over de brug en gebroken snaren komen zodoende dan ook niet vaak voor. Een nadeel is wel, dat bij slijtage van de brug, de snaren makkelijk uit de groeven wippen.

A^{7,9} akkoord

Wie op een **Stratocaster** vlak bij de brug speelt of akkoorden tremoleert, 'waaieren' in het Indo-jargon, zoals het typische **Tielman** A 7,9 akkoord in '**Java Guitars**' of '**Guitar Man**' merkt dat men heel gemakkelijk de volumeknop raakt en abusievelijk verstelt of dichtdraait. De knop zit op een Strat eigenlijk veel te dicht bij de brug en de snaren.

[\(geluidsfragment: A 7,9 waaieren 'Tielman Brothers'\)](#)

Bij de **Jazzmaster** zijn die regelaars verder naar beneden en achteren geplaatst maar ze zitten toch nog binnen bereik voor het zogenaamde 'violen' met de pink. **Andy Tielman** en **Alphonse Faverey** perfectioneerden deze techniek in hoge mate. Het volume zwelt langzaam aan, als bij een steelgitaar met volumepedaal. Door de juiste plaatsing van de regelaars op de **Jazzmaster**, lukt dit ook met de toonregelaar: een meer 'poe-aah' effect.

[\(geluidsfragment: violen V+T 'The Jokers'\)](#)

Alphonse deed het zelfs met beide regelaars tegelijk: de ringvinger rond de volumeknop, de pink rond de toonknop. Op een **Stratocaster** is deze techniek lastiger, op een **Telecaster** onmogelijk. Het geluidsfragment hierboven demonstreert dit dubbele violen met volume- en toonregelaar.

Waarom de Jazzmaster?

Waarom schaften Indo's nu eigenlijk vooral die Jazzmasters aan?

In eerste instantie in navolging van de Tielman Brothers. Verder wordt wel gesuggereerd, dat ze gewoon *de duurste* en dus de beste (?) wilden. Men komt ook relatief veel Fender Jaguars tegen onder de IndoRockers. Ook die werd kort na de introductie aangekondigd als het topmodel van Fender. In de praktijk bleek de Jaguar echter tegen te vallen, maar het was in ieder geval wel de *duurste* Fender.

Sommige IndoRockers waren vroeger uitermate gevoelig voor uiterlijk vertoon: merk- en maatkostuums, modieuze schoenen, Canon camera's, grote auto's, dure horloges, opzichtige ringen en dus ook top-of-the-line orkestapparatuur. In de jaren '60 rolde het geld onder de IndoRockers snel en gemakkelijk: Gibson & Fender gitaren, Fender Dual Showman versterkers van meer dan f 3000,- (€ 1500) in de jaren '60, Shure microfoons, Semprini of Binson zanginstallaties, Dynacord- (f 1050,-) en Echolette echo's, het kon allemaal niet op. Terwijl menig Hollands bandje het moest doen met Egmond- en Höfner gitaren en met z'n allen in een Volkswagenbusje gepropt, stapten de Tielman Brothers en de Crazy Rockers in hun gerieflijke Mercedes of Porsche. Of deze hang naar dure merkinstrumenten uiteindelijk de reden is dat er bij Indo's weinig Stratocasters en al helemaal geen Telecasters (de goedkoopste Fender) werden en worden gezien, zal waarschijnlijk een onbeantwoorde vraag blijven.

Het was in ieder geval wel zo, dat de dure gitaren en versterkers een overweldigend geluid produceerden en een enorme indruk achterlieten. Terwijl de Hollandse Egmond gitaren, aangesloten op radio's of pick-upversterkers slechts een modderig geluid produceerden, knalden de Fenders met hun heldere en sprankelende klank de bierglazen van de tapkasten. Vergelijk de gitaarsolo in 'Rock Around the Clock' (1958) maar eens met Apache van the Shadows (1960). Daarbij kwam nog dat de meeste IndoRockers -voor die tijd- uitstekende musici waren met een opvallend goed maat-, ritme- en syncope gevoel, en dat ze onderling een chemie hadden voor de juiste afstemming van de instrumenten, niet te hard, niet te zacht en prachtig wat betreft de klankkleur. Er zaten tevens veel natuurtalenten op zanggebied tussen: Andy Tielman, Woody Brunings, Franky Luiten, Sammy Faverey, Freek Franken e.v.a.

De Jazzmaster is een verslavende gitaar. Ik heb die van mij nu meer dan 40 jaar en ik heb eigenlijk nooit goed kunnen wennen aan iets anders. Behalve het eerder genoemde speelcomfort is ook het extreem heldere en onvervormde geluid iets waar je steeds weer naar terugverlangt bij het bespelen van een andere gitaar.

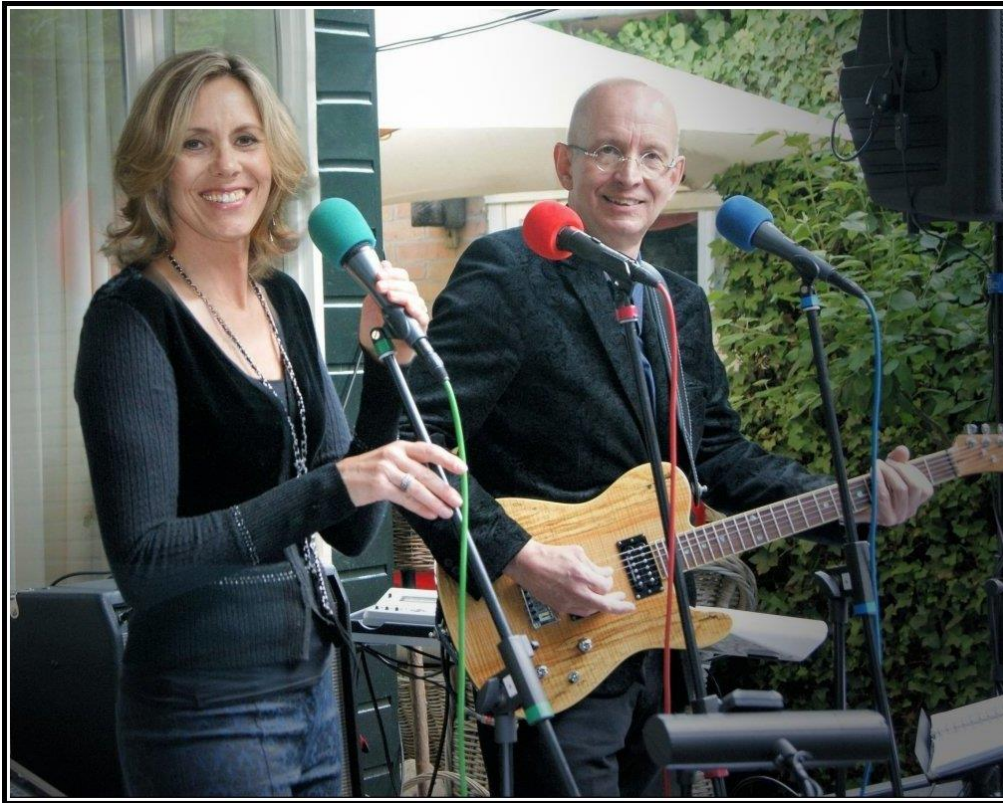
Minpunten Jazzmaster

De brede enkelspoel elementen zijn nogal gevoelig voor brom en de gitaar heeft een wat beperkte sustain omdat de brug op kleine puntlagers staat. De **Jazzmaster** is enige tijd uit de productie geweest. Het cleane geluid voldeed niet meer in een kakofonische tijd, dat een muur van geluid met heavy-distortion en metal-boosters de sound van de muziek bepaalden. Op het ogenblik is er een lichte revival van de Jazzmaster. De gitaar wordt door **Fender Japan & USA** weer vervaardigd en steeds meer Indo-Rock groepen schaffen zich weer een oude of nieuwe Jazzmaster aan. De herontdekking van een hele goede en karakteristieke gitaar.

Literatuur:

- **Achard, Ken.** *The Fender Guitar*. Musical New Services Ltd. London, England. 1977.
- **Bernards, Jan.** *Jazzmaster en Jaguar, 60-er jaren toppers van Fender*. Music Maker, V9 N10, augustus 1986.
- **Eik, Jaap van.** *Jazzmaster, Jaguar en VI-Bass*. Music Maker, V19 N8, juni 1996.
- **Fullerton, George.** *Guitar Legends*. Hal Leonard Publishing Corporation, California, U.S.A. 1993.
- **Moust, Hans.** *Fender Jazzmaster*. Music Maker, V13 N6, juni 1990.
- **Wheeler, Tom.** *American Guitars, an illustrated history*. Harper & Row Publishers, New York, U.S.A. 1982.
- **White, Forrest.** *Fender, the inside story*. Miller Freeman Books, San Francisco, U.S.A. 1994.

Roelf Backus (1946) was in 1965 gitarist bij The Raylettes en van 1966-1988 gitarist bij [The Groovy's](#). Hij was van 1984-2006 werkzaam als Keel-, Neus- en Oorarts in het ziekenhuis in Zeist en trad van 2001-2014 samen met zijn vrouw Chris op onder de naam **Daisy Belle**, waarbij Dance Classics uit de jaren '60, tot '10 en ten gehore werden gebracht met behulp van midi begeleiding, gitaar en live zang.

[Daisy Belle](#)

*Roelf Backus, Zeist.
Bijgewerkt: 3 april 2018*

*De oorspronkelijke tekst is gepubliceerd in het
informatieblad van de Stichting IndoRock (SIR)
Jaargang 6 nummer 21, maart 1998*

*Deze tekst is in de afgelopen jaren enkele
malen aangevuld en aangepast*

[Roelf Backus' Muziek, Oor & Gehoor Site](#)
